

Rīgas apgabaltiesas attīstības koncepcija 2026.-2030.gadam

1. Ievads: Rīgas apgabaltiesas loma un attīstības nepieciešamība

Valsts attīstība, notikumu procesi sabiedrībā un straujā tehnoloģiju attīstība rada jaunus un kompleksus izaicinājumus tiesu sistēmai, kuriem nepieciešami efektīvi risinājumi. Tiesu sistēmas darbības efektivitāte ir cieši saistīta ar valsts ekonomikas sistēmas rādītājiem, veicinot ilgtspējīgu izaugsmi un radot investīcijām pievilcīgu vidi. Tas liecina, ka tiesu attīstība nav tikai iekšējs administratīvs uzlabojums, bet gan stratēģiska nepieciešamība, kas tieši ietekmē valsts noturību un ekonomisko labklājību. Spēcīga, uzticama un pielāgoties spējīga tiesu sistēma ir pamats stabilai demokrātijai, kas spēj izturēt ārēju spiedienu un veicināt ekonomisko attīstību, tādējādi pārsniedzot vienkāršu tiesību normu ievērošanu un kļūstot par valstiskuma pīlāru. Rīgas apgabaltiesa ieņem nozīmīgu vietu Latvijas tiesu sistēmā, būdama viena no valsts lielākajām tiesām, līdz ar to tās ietekme uz valsts attīstības procesiem ir nozīmīga.

Pamatojoties uz šiem izaicinājumiem tiek izvirzīta kopīga vīzija:

Rīgas apgabaltiesa ar tās sastāvā esošo Civillietu tiesas kolēģiju kā moderna, efektīva, atvērta un uz inovācijām balstīta apelācijas instances tiesa, kas nodrošina augstu tiesas spriešanas kvalitāti, veicina vienotu tiesu praksi un stiprina sabiedrības uzticību tiesiskumam, kļūstot par paraugu tiesu sistēmas attīstībā. Šī vīzija ietver sevī tiesiskās kultūras stiprināšanu, tiesas un sabiedrības dialoga atbalstu, pozitīvo tradīciju turpināšanu un profesionālu specializācijas kursu.

2. Tiesu sistēmas darbības pamatprincipi un stratēģiskā vadība

Mērķi, uzdevumi un veicamie pasākumi stratēģiskās vadības jomā:

Mērķis: tiesību kultūras attīstība un pilnveidošana, kā arī Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas pārstrukturizēšanas rezultātā izveidoto struktūru veiksmīgas darbības nodrošināšana, vadoties no cilvēkresursu, specializācijas un noslodzes izlīdzināšanas skatu punkta. Tas palīdzēs stiprināt Rīgas apgabaltiesu, palielināt tās autoritāti, padziļināt kompetences un pilnvērtīgi izmantot tiesu darbinieku potenciālu.

Komandas darbs ir svarīgs elements tiesas administratīvās pārvaldības efektivitātes un kvalitātes nodrošināšanai, līdz ar to tas ir liekams kā kolēģijas un visas tiesas attīstību veicinošais vadmotīvs.

Uzdevumi un veicamie pasākumi: lai nodrošinātu izvirzīto mērķu sasniegšanu būtu attīstāmi vairāki kolēģijas sistēmiskās organizācijas un vadības virzieni:

- sadarbības modeļa izveide starp abām Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijām;
- Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģu priekšsēdētāju integrēšana kopējā tiesas pārvaldības modelī;
- noteiktu kategoriju lietu piekritības noteikšana izveidotajām kolēģijām, lai saglabātu lietu noslodzes rādītājus starp abām kolēģijām;

- lietu sadales un pārdales principu izstrāde abu kolēģiju starpā;
- kolēģijas noslodzes monitorings un pasākumu ieviešana noslodzes izlīdzināšanai;
- izskatāmo lietu pieauguma vai samazināšanās prognozēšana, monitorējot lietu daudzumu kopā ar pirmo instanču tiesu vadībām;
- noteiktas lietu kategorijas vai tiesību problēmjaudājuma īpatsvara noteikšana, kuras ir jau aktuālas pirmā instancē un kuras drīz būs aktuālas arī Rīgas apgabaltiesā;
- tiesas sastāvu veidošanas principu definēšana. Patstāvīgie tiesas sastāvi būtu veidojami no septembra līdz jūnijam;
- uz “*ad hoc*” pieeju balstītu tiesas sastāvu izveide. Piemēram, referējošais tiesnesis varētu lūgt lietas izskatīšanā iesaistīt attiecīgo kolēģi (arī no otras kolēģijas), kurš ir specializējies viņam iedalītās lietas problēmjaudājumā. Šāda pieeja uzlabotu tiesas spriešanas kvalitāti;
- iekšējai lietošanai paredzētas datu bāzes izveidošana, lai sistematizētu ar darbu organizāciju saistītos jautājumus, kā arī apelācijas tiesvedību attiecināmas judikatūras tēzes par attiecīgiem tiesību jautājumiem;
- tiesas kancelejas darbības pārstrukturizēšana un darbinieku funkciju pārdale atbilstoši kolēģijas plānotajām strukturālajām izmaiņām;
- ņemot vērā pieaugošos dažāda veida apdraudējuma riskus, izstrādāt un integrēt Rīgas apgabaltiesu kopīgā rīcības plānā gadījumiem, kad ārēju faktoru ietekmē var tikt traucēta vai būtiski ierobežota tiesas darbība.

3. Tiesnešu vadība un tiesas spriešanas kvalitāte

Tiesas darba kvalitāte, efektivitāte un pārskatāmība stiprina tiesas reputāciju. Ir būtiski saprast, ka kvalitāte un efektivitāte nav savstarpēji konkurējoši mērķi, bet gan savstarpēji pastiprinoši. Augsta kvalitāte veicina efektivitāti, samazinot apelāciju skaitu un nepieciešamību pēc atkārtota darba, savukārt efektivitāte nodrošina augstāku kvalitāti, atbrīvojot resursus sarežģītu lietu izskatīšanai vai profesionālai pilnveidei. Tādēļ meklējami pasākumi, kas vienlaikus veicina abus šos mērķus. Tam palīgā var nākt arī nākotnes tehnoloģiskās inovācijas (mākslīgais intelekts).

Tiesas darba kvalitāte un efektivitāte ir cieši saistīta ar tiesisko paļāvību, kas ir svarīga prasība ikvienai tiesību un tiesu sistēmai. Šo prasību, cita starpā, pamato tiesību raksturīgo pazīmju kopums: pieejamība un paredzamība, zināma arī kā “tiesību prasību kvalitāte”. Tiesiskās paļāvības nodrošināšanai svarīga ir ne tikai tiesas spriedumu pieejamība, bet arī tiesu prakses konsekvence. Vienota un konsekventa tiesu prakse ir daļa no tiesiskās noteiktības. Kolēģijas vadītājam ir nozīmīga loma tiesas nolēmumu kvalitātes, saskaņotības un konsekvences nodrošināšanā.

Mērķi, uzdevumi un veicamie pasākumi tiesnešu vadības jomā:

Mērķis: par tiesnešu vadības mērķi izvirzāma darba kvalitāte un efektivitāte.

Uzdevumi un veicamie pasākumi:

- veicināt izpratni par prasības priekšmeta un pamata nozīmi civilprocesuālajā tiesvedībā;
- sadarbībā ar pirmās instances tiesām aktualizēt Civilprocesa likuma 93.panta ceturtās daļas nozīmi un ietekmi uz turpmāko tiesvedību;
- sadarbībā ar Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamentu, kā arī citām Latvijas apelācijas instances tiesām veicināt izpratni par Civilprocesa likuma 430.panta ceturtās daļas piemērojamības tvērumu;
- sadarbībā ar Ekonomisko lietu tiesu uzlabot tiesas spriešanu būvniecības lietās;
- jaunas pieejas ieviešanas tiesnešu diskusijās par tiesību jautājumiem, kuras pamatā ir kvalitāte un precizitāte;
- regulāra diskusija kolēģijā gan par atceltajiem, gan spēkā atstātajiem nolēmumiem;
- aktuālo problēmjautājumu diskusijas organizēšana gan ar pirmās instances tiesnešiem, gan tiesnešiem apgabaltiesu līmenī, gan arī Augstākās tiesas un Satversmes tiesas tiesnešiem;
- definēt aktuālos tiesību jautājumus, kuri būtu pētāmi un apkopojami Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas nolēmumu kontekstā;
- tiesību problēmjautājuma pilnvērtīgai analīzei pieaicināt atzītus mācībspēkus konkrētajā tiesību nozarē;
- iekšējā resursa izmantošana, tiesnešiem sniedzot ieskatu aktuālos tiesību problēmjautājumos;
- aktuālās Eiropas Savienības Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras apzināšana;
- apzināt un iedrošināt tiesnešus lietot dažādus tehnoloģisku risinājumus, kuri varēt atvieglot ikdienas darbu;
- jaunas pieejas izstrāde anketām par pirmās instances tiesas nolēmumiem.

4. Personāla vadība un kolektīva attīstība

Tiesas darba kvalitāte ir tieši atkarīga no tās cilvēkresursu kompetences un labklājības. Šis mērķis aptver personāla piesaisti, apmācību, motivāciju un vispārējo darba vidi.

Kvalificēta, motivēta un lojāla personāla piesaiste un noturēšana ir kritiski svarīga tiesas darbībai. Darba vides uzlabošana un iekšējās komunikācijas stiprināšana ir būtiski faktori personāla lojalitātes un produktivitātes veicināšanā. Tiesas darbinieki tiek motivēti aktīvai iesaistei tiesas funkciju nodrošināšanā un lojalitātei savai darba vietai. Emocionālā un psiholoģiskā labklājība tiek atzīta par kritisku produktivitātes un lojalitātes virzītājspēku augstas slodzes vidē. Ir nepieciešamība strādāt pie konkurētspējīgām personāla piesaistes stratēģijām, kas sniedzas tālāk par tikai atalgojumu.

Mērķi, uzdevumi un veicamie pasākumi personāla vadības jomā:

Mērķis: attīstīt un uzturēt augsti kvalificētu, motivētu un lojālu tiesas darbinieku kolektīvu, nodrošinot nepārtrauktu profesionālo izaugsmi un optimālus darba apstākļus.

Uzdevumi un veicamie pasākumi:

- komfortablas darba vides nodrošināšana;
- nodrošināt iespējas darbiniekiem pilnveidot savas prasmes un zināšanas, piedāvājot apmācības, kursus, seminārus, konferences;
- veicināt iekšējo karjeras attīstību;
- veidot vadības stilu, kas ir atbalstošs, godīgs, caurspīdīgs un empātisks. Vadītājiem jābūt pieejamiem, jāuzklausā darbinieki un jāsniedz konstruktīva atgriezeniskā saite;
- izrādīt atzinību par darbinieku ieguldījumu un sasniegumiem. Tas var būt gan publiska atzinība, gan individuālas pateicības;
- veicināt veselīgu darba un privātās dzīves līdzsvaru, piedāvājot elastīgu darba laiku un iespēju strādāt attālināti;
- nodrošināt atklātu un regulāru komunikāciju par tiesas mērķiem, stratēģiju, panākumiem un izaicinājumiem. Darbiniekiem jāsaprot, kā viņu darbs veicina kopējo mērķu sasniegšanu;
- iesaistīt darbiniekus lēmumu pieņemšanas procesos, īpaši tajos, kas tieši ietekmē viņu darbu. Tas veicina atbildības sajūtu un piederību. (Piemēram: piedāvāt tiesas darbiniekiem deleģēt pārstāvju sadarbībai ar kolēģijas vadību);
- nodrošināt godīgu un vienlīdzīgu attieksmi pret visiem darbiniekiem, izvairoties no favorītisma vai diskriminācijas;
- turpināt tiesas darbinieku mentoringa programmu.

5. Administratīvā vadība un digitalizācija

Digitālo risinājumu ieviešana un attālināto pakalpojumu pieejamība ir mūsdienu tiesas prioritāte. Tiesai jānodrošina attālināta klientu apkalpošana, dokumentu iesniegšanas un saņemšanas iespēja, kā arī attālināta tiesas sēžu organizēšana. Uzsvars uz attālinātiem pakalpojumiem un videokonferencēm liecina par tālredzīgu pieeju tiesas pieejamībai un operatīvajai noturībai, īpaši ņemot vērā nesenos globālos notikumus (piemēram, pandēmijas) vai potenciālos nākotnes traucējumus apdraudējumus. Tas ir būtisks solis ceļā uz patiesi "modernu" tiesu, kas spēj pielāgoties neparedzētiem apstākļiem, vienlaikus saglabājot pakalpojumu sniegšanu.

Mērķi, uzdevumi un veicamie pasākumi administratīvās vadības jomā:

Mērķi: nodrošināt sabiedrībai ērtu un ātru piekļuvi tiesu pakalpojumiem; aizsargāt sensitīvu informāciju un garantēt datu precizitāti digitālajā vidē.

Uzdevumi un veicamie pasākumi:

- papildus darbinieka nepieciešamības nodrošināšana abu izveidoto kolēģiju operatīvai ikdienas vadībai;

- turpināt attīstīt videokonferenču risinājumus attālinātām tiesas sēdēm;
- analizēt tiesvedības datus, lai identificētu tendences un uzlabotu procesu plānošanu;
- pētīt mākslīgā intelekta pielietojanas iespējas dokumentu klasifikācijā, meklēšanā un pat prognozējošā analizē (piemēram, līdzīgu lietu atrašanās);
- veicināt digitālo prasmju attīstību visos līmeņos.

6. Secinājumi un turpmākās darbības

Rīgas apgabaltiesas attīstības koncepcija izriet no pārliecības, ka moderna, efektīva un sabiedrībai uzticama tiesu sistēma ir demokrātiskas valsts pamats. Analīze atklāj vairākus savstarpēji saistītus virzienus, kas ir būtiski ilgtspējīgai attīstībai:

- **Sabiedrības uzticība un tiesiskums:** tiesas attīstība ir cieši saistīta ar sabiedrības uzticības stiprināšanu, ko panāk ar atklātu, efektīvu un kvalitatīvu tiesas darbu, kurā tiesnešu kompetence un ētiska rīcība ir tieši saistīta ar sabiedrības uztveri par taisnīgumu.
- **Tehnoloģiju integrācija un digitalizācija:** digitālā transformācija nav tikai efektivitātes jautājums, bet arī pieejamības un noturības nodrošināšana. Tās panākumi ir atkarīgi no lietotāju iesaistes un visaptverošas apmācības, nevis tikai no tehniskās ieviešanas.
- **Cilvēkresursu vadība un attīstība:** tiesnešu un personāla vadība balstās uz kompetences paaugstināšanu, specializāciju, noslodzes izlīdzināšanu un pozitīvas darba vides veidošanu. Ieguldījums personāla labklājībā un profesionālajā izaugsmē ir kritisks produktivitātes un lojalitātes veicināšanai.
- **Vienota tiesu prakse un kvalitātes vadība:** vienotas tiesu prakses nodrošināšana ir tiesiskās noteiktības un taisnīguma stūrakmens, ko veicina regulāra analīze.
- **Administratīvā efektivitāte un infrastruktūra:** mūsdienīga materiāltehniskā bāze un telpas tieši ietekmē darbinieku morāli un tiesas tēlu.
- **Proaktīva komunikācija un sadarbība:** proaktīva komunikācija ar sabiedrību un medijiem ir būtiska tiesas prestiža celšanai un izpratnes veicināšanai.
- **Institucionālā noturība:** sistēmas noturība pret ārējiem apdraudējumiem, piemēram, hibrīdapdraudējumiem, ir jauns, kritisks stratēģiskās plānošanas elements, kas prasa rīcības plānu nepārtrauktas darbības nodrošināšanai.

Rīgas apgabaltiesas

Civillietu tiesas kolēģijas tiesnesis Mārtiņš Sviķis

ŠIS DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS ELEKTRONISKI AR DROŠU
ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU